

JÄLLEENSYNTYMISMUISTIN EHTO

23.2.1919

Olemme nähneet, että jälleensyntymismuisti elää ihmisessä hänen luonteessaan, hänen olemuksessaan ja hänen tajunnassaan, eli kaikessa siinä, minkä hän tuo syntyessään mukanaan tähän maailmaan. Siinä kaikessa ilmenee itsestään jälleensyntymismuisti, joka kuitenkin sellaisenaan on aivan itsetiedotonta. Muistamme myös, että viime kerralla puhuttiin jälleensyntymismuistin heräämistavoista. Puhuttiin siitä, kuinka ihminen saattaa herättää itsessään jälleensyntymismuistin eri keinojen avulla, kuinka kaikkea muistia, siis myös jälleensyntymismuistia, hallitsee assosiation laki, ja jos ihminen voi jollakin keinolla päästä tuntemaan joitakin vanhoja mielikuvia tutuiksi, niin assosiation laki herättää muistin. Viime kerralla puhuttiin eräästä tällaisesta keinosta, ikivanhasta intialaisesta keinosta, jossa herätetään muisto menneistä elämästä siten, että mennään muistissa taaksepäin askel askeleelta, mennään aina lapsuuteen ja vielä siitäkkin kauemmaksi, kunnes lopulta saavutetaan se syntymän ja kuoleman välinen tajunnan tila, taivastila, jossa jälleensyntymismuisti elää. Tästä keinosta puhuttiin ja sanottiin, että se keino on vaivalloinen ja raskas. Sentähden sanottiin myös, että on olemassa toinenkin keino, jonka ovat viisaat neuvoneet. Tämä toinen keino on luonnollinen ja ihmiselle läheisempi kuin tuo pitkällinen teknillinen harjoitus. Tästä keinosta meidän pitää nyt puhua.

Tämä toinen keino on sellainen, että sen kautta jälleensyntymismuisti herää ikäänkuin itsestään. Se on keino, joka ei tee väkivaltaa luonnolle, niin kuin se edellinen keino. Se ei tee väkivaltaa luonnolle, vaan se auttaa luontoa. Se jouduttaa luonnon työtä ihmisessä, ja saattaa luonnon itse herättämään jälleensyntymismuistin, jolloin muisti herää ikään kuin itsestään. Joskus tulee kaikissa ihmisissä heräämään jälleensyntymismuisti. Sen täytyy kerran herätä ihmisessä, semmoinen on sääntö. Meidän pitää ymmärtää, että varmasti tulee ihmisen pitkässä kehityksessä joskus aika, jolloin hän tässä päivätajunnassaan muistaa ennenkin eläneensä. Sellainen aika tulee varmasti kerran.

Millä tavalla ihminen sitten voi päästä kiinni tästä toisesta keinosta? Hänen pitää sanoa itselleen: ”Minä uskon, että jälleensyntyminen on luonnon tosiasia, ja soisin itsessäni heräävän jälleensyntymismuistin, jos se on elämän tarkoitus. Minä en kuitenkaan tahdo herättää sitä väkipakolla, mutta tahdon tehdä mitä voin, etten puolestani olisi esteenä luonnon työlle, niin että jälleensyntymismuisti voi herätä.” Ihminen asettaa vaikeuksia sen tielle, jos hän epäilee jälleensyntymisen todellisuutta ainoastaan sen nojalla, ettei hän muista menneitä elämiään, sillä me emme ole yksinomaan tieteellisiä olentoja, jotka sanovat: ”Me emme usko jälleensyntymiseen, ennen kuin saamme muistoja!”, vaan me olemme uskossamme filosofisia, siveellisiä olentoja. Me sanomme: ”Mahdollisesti on elämän tarkoitus, että ihmisen pitää päästä tietoon menneisyydestään, ja että luonto itse tahtoo, että hänen pitää muistaa.” Me emme asetu niin jyrkälle kannalle: ”Minä tahdon, että minun pitää muistaa!”, vaan me sanomme: ”Minä en tahdo asettua esteeksi luonnon tielle, ei niin kuin minä tahdon, vaan niin kuin sinä, elämä tahdot. Jos pidät toiselta puolen parempana, ettei minussa vielä herää muisti, niin tapahtukoon niin!”

Tässä tulee eteen kysymyksen toinen puoli, sillä onhan luonnollisesti elämällä jokin tarkoitus siinäkin, että se antaa ihmisen unohtaa menneisyytensä, tai että muisti ei ulotu ilman muuta elämästä toiseen. Tämä on samalla yleinen kysymys elämän ja luonnon tarkoituksesta. Jos kysymme tiedemiehiltä: ”Onko luonnolla mitään tarkoitusta?”, niin he saattavat vasta: ”On tietysti, sillä jos tarkastamme luontoa vuosikymmenien, vuosisatojen ajan, niin huomaamme, että luonto on ehdottomasti tarkoituksenmukainen.” Ja kun kysymme edelleen: ”Mutta mitä sitten on se luonnon tarkoituksenmukaisuus?”, niin he vastaavat: ”Luonnon tarkoituksenmukaisuus on antroposentrinen ja heliosentrinen. Kun katsomme aurinkoa, niin sanomme, että maapallo kiertää aurinkoa, maapallon tarkoituksenmukaisuus kokonaisuutena on jossakin yhteydessä aurinkoon. Mutta jos katsomme elämää täällä maapallolla, tämän maapallon luontoa, niin sanomme, että se on antroposentrinen. Eläinkunta on olemassa sentähden, että se palvelisi ihmiskuntaa ja kantaisi

ihmisen kuormaa, ja kasvit ovat olemassa sitä varten, että ne antaisivat ihmiselle ravintoa. Kaikki tässä maapallon elämässä kohdistuu ihmiseen, sillä ihminen on luonnon kruunu. Muuta tarkoitusta luonnolla ei ole. Ihminen saattaa esim. olla eläintä kohtaan kuinka tyly tahansa, sillä eläin on olemassa vain sitä varten, että se ihmistä palvelisi.” Näin saattavat puhua nuo materialistiset tiedemiehet, mutta itse luonnosta huomaamme, että sen tarkoitus ei ole ollenkaan sellainen, kuin miksi nuo tiedemiehet sen kuvaavat. Heidän käsityksensä on tuulesta temmattu, se käsitys on pelkkää mielikuvitusta, että kaikki luonnossa on ihmistä varten. Me huomaamme, että luonnossa on kyllä kaikki tarkoituksenmukaista, kaikki luonnon orgaaniset muodot ovat erittäin tarkoituksenmukaisia, mutta niillä on jokaisella oma erityinen tarkoituksensa. Jos tarkastamme luontoa yksinomaan materialistin silmin, niin erehdymme. Me tiedämme tieteen olleen pitkin vuosisatoja sillä kannalla, että luonnon ainoa tarkoitus on vain olla olemassa. Se, joka lausui tieteelle vapautuksen sanan tässä suhteessa, oli Charles Darwin. Hän näytti, että luonto ei suinkaan vain ole olemassa, vaan että siinä vallitsee sisäinen taistelu, jossa vain parhaiten varustetut jäävät eloon. Luonnossa tuhlataan paljon elämää tässä taistelussa. Jokin kukka esim. tuottaa siemeniä niin paljon, etteivät ne kaikki mahtuisi missään kasvamaan. Suurin osa niistä joutuu hukkaan, vain muutamat putoavat sellaiseen paikkaan, jossa voivat kasvaa, ja toiset niistäkin vain ehkä itävät, mutta eivät jää elämään. Tämä luonnon suuri tuhlaus palvelee sekin jotain tarkoitusta, josta me emme tiedä muuta, kuin että se ei ole ihmistä varten, vaikka ihminen sitä käyttääkin hyödykseen. Me tiedämme luonnon tarkoituksenmukaisuudesta ainoastaan sen, että luonto ja sen jokainen organismi muodostuu tarkoituksenmukaiseksi elämän kamppailun vaatimusten mukaan.

Nyt emme tahdo enempää puuttua tähän aineelliseen tarkoituksenmukaisuuteen, vaan käänämme huomionamme itse periaatteeseen. Me sijoitamme sen henkiselle alalle ja kysymme: ”Mikä on elämän tarkoitus silloin, kun ihminen unohtaa paljon, kun ihmisen kokemusten detaljit, yksityiskohdat unohtuvat, ja yleensä melkein kaikki ihmisen elämästä unohtuu ja vain jotakin vähäistä jää muistiin?” Me voimme sanoa, että ihmisessä vallitsee sama laki kuin luonnossa yleensä, ihmisen henkisessä elämässä vallitsee semmoinen laki, että ne asiat, jotka tuntuvat personallisessa mielessä tärkeiltä ja jotka ihminen soisi muistavansa, ne hän unohtaa. Ne eivät ole sellaisia, että ne voisivat kestää elämän kamppailussa, elämän rikkaassa moninaisuudessa. Me osaamme esim. lukea, ainakin useimmat ihmiset osaavat, mutta emme enää muista, miten opimme lukemaan. Emme muista, miten kaikki kävi, miten opimme ymmärtämään kirjaimet ja miten opimme tavaamaan. Me osaamme lukea, mutta emme muista, miten sen taidon opimme, sentähden että se kokemus ei ole ollut niin voimakas, että sen muisto kestäisi elämän kamppailussa. Ainoastaan tulos, lukemisen taito on jäänyt tajuntaamme.

Voimme sanoa, että ihmisen henki, ihmisen jälleensyntyvä henki, hänen jälleensyntyvä minänsä, hänen jälleensyntyvä itsensä on kuin kasvi, joka kehittää paljon siemeniä ja lennättää ne ulos avaruuteen, se lennättää paljon personallisuuksia tähän aineellisen maailman elämään. Nyt näistä personallisuuksista useita kuolee pois jälkiä jättämättä, sillä ne eivät kestä elämän taistelua, ne eivät kestä sitä henkistä elämää, jota kutsutaan muistin säilymiseksi, sillä niillä ei ole ollut niin voimakkaita kokemuksia, että ne kestäisivät. Ainoastaan elämän kokonaistulos kohoo niistä elämän kirjaan, mutta detaljit eivät jaksa jäädä muistiin, sillä ihmisen kokemukset eivät aina ole niin voimakkaita henkisesti, että niiden yksityiskohdatkin jäisivät muistiin. Ihmisen henkinen elämä on siinä, että muodot aina kuolevat. Muoto kuolee, unohtuu, sillä vain henki, vain se, joka on voimakas, saattaa yksin jäädä elämään. Myös henkisessä elämässä vallitsee taistelu, ja vain parhaiten varustetut muistot säilyvät, muut kaikki häviävät. Tämä on filosofinen näkökanta jälleensyntymisen tarkoituksesta sekä jälleensyntymisen unohtamisesta. Mutta me voimme mennä vielä pitemmälle ja nähdä vielä enemmän.

Me sanomme, että ihmisen elämällä ja jälleensyntymisellä on toinenkin tarkoitus, semmoinen tarkoitus, josta me ihmiset emme vielä yleensä mitään tiedä. Tulemme myöhemmin puhumaan tarkemmin tästä tarkoituksesta, mutta sitä ennen meidän pitää tutkia unohtamisen tarkoitusta ja muistin kaksinaisuutta.

Muisti edellyttää aina unohdusta, sillä emme saata puhua muistista ellei ole unohdusta. Muisti on se tajunta, joka aina elää nykyhetkessä. Se, mikä on muistissa, se ei ole menetettyä, sillä muisti ei mitään unohda. Se merkitsee, että kaikki, mitä se tajunta kokee, jota nimitämme muistiksi, kaikki mitä siihen tulee, kaikki se on samalla aina luonnon muistia. Sentähden sitä ei oikeastaan voi nimittääkään muistiksi, sillä se on tietoa.

Ihmisen elämä on menneisyyden tulosta, mutta ihmisessä itsessään on, voimme sanoa, sovittamaton siltä menneisyyden ja tulevaisuuden välillä. Ihmisellä on takanaan menneisyys, ja se on voinut kokonaan unohtua, mutta on saattanut myös jäädä muistiin. Menneisyys on joko sellaista, joka on jäänyt muistiin, tai sitten sellaista, mikä on unohtunut. Mistä tämä johtuu, mistä johtuu muisti tai unohdus?

Muisti merkitsee oikeastaan tiedon valtaa sillä henkisellä tasolla, jota teosofissa kutsutaan akaashaksi. Se on muistin todellinen valtakunta, ja ihminen elää henkisenä olentona myös siinä. Akaashassa ovat muistin kirjat ja ihmisen tahto elää siinä maailmassa, mutta hänen fyysillinen olemuksensa ja päivätajuntansa ovat fyysisessä maailmassa. Ihmisen sielu sitä vastoin elää tunnemaailmassa, jota teosofiassa kutsutaan astraalimaailmaksi, astraalitasoksi. Astraalimaailma on unohduksen maailma. Vaikka tunne onkin ensimmäinen tajuamisen muoto, niin ihmisen koko tunne-elämä, ihmisen tunneolemus perustuu unohtamiseen. Kaikki, mitä ihminen tajuaa tästä näkyvästä maailmasta, perustuu kokonaan tunteeseen. Kun ihmisessä herää jokin aistimus, niin se herää tunnemuotona. Se on kuin hämärää tunnustelemista ja tunnetta ja tästä tunteesta muodostuu sitten tajunnassa mielikuvia. Se on tajunnan heräämistä, sillä tajunta on olemukseltaan muodollista. Siinä herää tunteita, ja siitä, mitä se hämärästi tuntee, muodostuvat mielikuvat. Ja kun ihminen alkaa kehittyä astraalisesti, niin hänelle tulee monenlaisia aistimuksia astraalimaailmasta, mutta nekin ovat laadultaan tunteita. Tulee vastenmielisiä tunteita ja myös ilon tunteita. Aluksi nämä tunteet vaihtuvat jyrkästi ja vasta myöhemmin ne komplisoituvat, sekoittuvat toisiinsa. Ihmisen koko tajuntaelämä — ja jokaisen elävän olennon tajuntaelämä — on alituista tunnetta, mutta se on myös alitajuista unohtamista, sillä ihmisen pitää osata tehdä aina uusia havaintoja, tuoreita, uusia havaintoja. Jos eivät vanhat havainnot unohdu, ei ihminen osaa tehdä uusia havaintoja. Vanhojen havaintojen pitää osaksi syrjäytyä, että ihminen osaisi havaita ja tuntea tuoreita tunteita, ja tämä havaitseminen, se tapahtuu osaksi astraaliruumiin, osaksi elävän ruumiin organismin, hermoston välityksellä. Se on hermosto, jonka kautta tunneruumis ilmenee päivätajunnassa. Kaikki ihmisen tajuaminen on ensiksi tunnetta, ja se sisältää itsessään sen, että unohtaminen on välttämätöntä. Me elämme, kasvamme ja kehitymme siten, että teemme havaintoja; me teemme aistimuksia, me tunnemme ja unohdamme samalla. Tästä syystä sanotaan, että tunteet ovat aivan epäluotettavia, sillä tunteet aina vaihtuvat, tunteet ovat epävakaisia. Tunteet haihtuvat, tunteet ovat kuin läikehtivä meri. Se, mitä on tullut tajuntaan järjen kautta, se mitä on tullut järkipärisen ajattelun kautta, se voi pysyä, mutta tunne on kuin aaltoileva meri, se on läikehtivää. Mutta kuinka ihminen voisikaan elää tässä elämässä, jos tunteet ja tuskat eivät haihtuisi ja unohtuisi? Jos ihmisen tunteet olisivat pysyviä, jos kaikki kärsimykset ja tuskat jäisivät tunteina tajuntaamme, niin emme jaksaisi elää. Jos ihminen ei voisi lähettää muististaan pois, mitä on tunnekokemuksena tullut hänen mieleensä, niin hän ei jaksaisi elää. Elämän siunaus on siinä, että me voimme pyyhkiä pois ja unohtaa kaikkia tunteita ja ajatuksia. Tässä on tunteen suuri salaisuus. Me ymmärrämme sen hyvin, kun ajattelemme kaikkia ikäviä ja tuskallisia tunnekokemuksia, ja kaikkia ihmisen kärsimyksiä. Voimme sanoa, että on todella siunaukseksi, että ihminen saa unohtaa kaikki ikävät ja tuskalliset kokemuksensa ja tunteensa, ja että vain korkeat, puhtaat, ylevät ja ihanat tunteet ja ajatukset pääsevät elämän kirjaan.

Nyt herää kysymys: ”Mitä sitten pitää tapahtua ihmisen tajunnassa tunneruumiin suhteen, että hänessä voisi herätä jälleensyntymismuisti?” Miten on se muisti mahdollinen, jos kaikki, mitä ihmisen tajuntaan tulee, käy hänen tunneruumiinsa kautta, koska nyt sanottiin, että koko tunne-elämä on unohtamista? Onko tunneruumis siis syrjäytettävä, jotta jälleensyntymismuisti voisi herätä, pitää kaikki tunteet, kaikki taipumukset ihmisessä tappaa?”

Me huomaamme, että kaikissa uskonnoissa on ollut ja on vieläkin ihmisiä, jotka ovat ajatelleet juuri näin. Vaikka he eivät ole suorastaan tietäneet, että se, joka estää elämästä henkistä elämää, on tunne, niin he ovat ajatelleet, että jos saisi tunteen tapetuksi, niin silloin voisi elää henkistä elämää. Me tiedämme, että on ollut uskonnollisia ihmisiä, jotka ovat koettaneet tunteitaan hillitä ja tappa. Mutta jos he ovat siinä onnistuneet, niin heistä ei suinkaan ole tullut mitään ihanneihmisiä. Kun esim. Buddha meni metsään mietiskelemään, niin hän kohtasi askeetteja, jotka harrastivat tunteen tappamista. Buddha alkoi noudattaa samanlaisia menetelmiä kuin hekin, mutta pian hän huomasi, että se on erehdystä. Pelastus ei ole löydettävissä siten, sillä jos ihminen tappaa tunteensa ja sydämensä, niin hän samalla tappaa itsensäkin. Kuinka ihminen voisi pelastua, jos hän tappaa itsessään sen, mikä on hänessä tosiolevaista? Ja Buddha tämän huomattuaan jätti askeetit ja alkoi mietiskellä. Hän huomasi sen totuuden, sen aivan tieteellisen tosiasian, että luonnossa ei ole mitään, mikä ei palvelisi jotakin tarkoitusta. Kun luonnossa on tunnetta, niin se ei ole sitä varten, että se pitäisi tappa ja syrjäyttää. Luonnossa ilmenee tunne juuri siinä, mikä taistelee olemassaolosta, luonnon tunteessa on jotakin, joka taistelee olemassaolostaan, ja se on juuri se, mikä pitää elämää yllä ja yhtämittaa pyrkii näkyviin, pyrkii esille. Ja kun se pääsee esiin, kun se pääsee vaikuttamaan, niin kaikki elävöityy. Ilman sitä kuolisi kaikki orgaaninen elämä. Luonnon tunteessa piilee elämää, se ei ole olemassa turhan takia. Tunteessa on itsessään elämää, jonka pitää päästä esiin. Se on elämää, jossa on jotakin ikuista.

Mikä on sitten se, joka voittaa tunneruumiin, joka voittaa unohduksen tunne-elämässä? Ainoa, mikä voi sen voittaa, on tunteen sisin, salaisin olemus, se on se, mikä tunteessa on ikuista, häviämätöntä elämää. Kaikki muu unohtuu, kuolee pois, ainoastaan se, mikä on varsinaista sisäisintä tunnetta, se jää. Ja nyt kysymme: ”Voiko ihmisellä olla käsitystä tästä varsinaisesta tunteesta, joka piilee elämässä? Samoin kuin voi olla olemassa jokin kasvi, joka kantaa tuhansia siemeniä, samoin on olemassa avain yksi elämä kaiken takana, ja siinä elämässä ilmenee satoja, miljoonia tunteita ja tunnelmia. Kaikki ne ovat tuomitut kuolemaan, mutta niiden takana on ikuinen elämä, joka aina pyrkii esiin. Jokin pyrkii esiin, jokin, jonka pitää päästä esiin; jokin, joka on parasta ja voimakkainta ja jonka pitää jäädä eloon. Mitä se on?

Kun näin kysymme, niin saamme myöskin vastauksia. On olemassa eräs tunne, joka pystyy säilyttämään tunteen sisimmästä olemuksesta jotakin. Se on tunnetta, mutta se sisältää samalla muutakin, ja siksi se pysyy. Mikä on se tunne? Se on rakkaus, lyhyesti ja yhdellä sanalla sanoen: rakkaus. Se on rakkaus totuuteen, se on rakkaus hyvyyteen, se on rakkaus täydellisyyteen, se on rakkaus Jumalaan. Se on rakkauden sisin olemus.

Kun katsomme elämää, niin voimme huomata, että unohdus on välttämätöntä myöskin jälleensyntymisen kannalta, sillä ihmisen täytyy voida unohtaa menneet kokemuksensa voidakseen kokea uutta, voidakseen luoda elämänsä uudelleen. Voimme ottaa tästä esimerkin jokapäiväisestä elämästä, esimerkin, joka tekee asian ymmärrettäväksi. Voimme ajatella, että on esim. kaksi taiteilijaa, kaksi kuvanveistäjää. Toinen heistä on sellainen, joka ajattelee aina, miten hänen pitää saada paljon rahaa työllään. Ja miten hän parhaiten saisi rahaa, kokoon ellei siten, että hän veistää vain juuri semmoisia teoksia, jotka ovat suuren yleisön makuun. Hän tekee rikkaille veistoksia heidän lapsistaan, heidän vauvoistaan ja heidän kotieläimistään, ja kaikki rikkaat käyttävät hänen laistaan taiteilijaa. Hän imartelee heitä, ja suuri yleisö ihailee hänen laittamiaan koristeita. Hän itse ajattelee itsestään, että hän on suuri taiteilija, että hän on erinomaisen kyvykäs ihminen, joka saa paljon aikaan.

Sitten toinen taiteilija, joka ei välitä taiteesta käytännölliseltä kannalta, eikä ajattele, miten hän hankkisi etupäässä rahaa, tai että imartelisi ihmisiä. Hän on kuvanveistäjä sen tähden, että hän näkee kauneuden. Hän näkee semmoista, mitä eivät muut näe, ja sitä hän koettaa loihtia esiin. Häntä kahlehtii tämä jokapäiväinen elämä, mutta hän ajattelee: ”Jos ihmiset eivät ymmärrä minua nyt, niin ehkä he ymmärtävät tuhannen vuoden päästä. Ehkä he silloin näkevät sen kauneuden, minkä minä nyt näen.” Hänen työnsä ei mene hukkaan, hän luo taideteoksia. Mutta usein käy niin, ettei niitä huomata ja annetaan hänen vaikka kuolla nälkään. Mutta kun on kulunut sata vuotta, niin noita tuon

ensimmäisen taiteilijan luomia kuvia, kukkia ja koristeita ei ehkä ole enää olemassakaan. Ne ovat hävinneet, mutta tuon toisen taiteilijan luomat taideteokset ovat säilyneet, ja ihmiset ovat huomanneet, että juuri hän olikin nero. Hän näki jotakin pysyvää, hän jäi elämään.

Kun katsomme näiden kahden taiteilijan tunneolemusta jälleensyntymismuistin kannalta, niin mitä näemme? Tuolla ensimmäisellä taiteilijalla näemme vain pienen tunteen, joka kuolee pois. Hänen kaikki tunteensa olivat ohi meneviä, haihtuvia asioita. Mutta tuolla toisella näemme hänen tunteissaan ja ajatuksissaan semmoista, joka ei haihdu, me näemme niissä rakkautta. Hänen tunteissaan on rakkautta kauneuteen, hänessä elää ääretön kaipaus kauneuteen, ääretön tahto rakkauteen. Se tunne on jälleensyntymisen kannalta ainoa, joka voi pysyä, mutta tuon edellisen tunne on haihtuvaa, jonka pitää kuolla pois. Miksi sen pitää kuolla? Sen tähden, että rakkaus pääsisi esiin. Sen pitää kuolla, jotta rakkaus eläisi. Tuon toisen taiteilijan rakkaus kauneuteen on sellaista, joka saa elää, se on puhdasta, epätsekästä. Sellainen tunne, mihin liittyy laskelmointia, ei ole puhdasta, se ei voi jäädä eloon. Kaikki laskelmointi pitää haihtua tunteista, kerta kerralta pitää kaiken sen kuolla, kunnes sen takaa tulee esille puhdas rakkaus kauneuteen, rakkaus hyvyteen, rakkaus totuuteen. Jospa ihminen muistaisi eläessään, että jos hän tekee hyvää, niin hänelle tulee hyvää; ja jos hän tekee pahaa, niin hänelle tulee pahaa! Mutta ihminen ei sitä muista, vaan hänestä tulee laskelmoiva olento, joka ei muista tehdä hyvää hyvän itsensä takia, ja karttaa pahaa. Laskelmoiminen tekee ihmisestä epämoraalisen olennon, joka sanoo, että on tehtävä hyvää taatakseen itselleen tulevaisuudessa hyvän elämän, ja on kartettava pahaa, koska siitä seuraa rangaistus. Se on alempaa siveellisyyttä, se on semmoista siveellisyyttä, jolla ei ole mitään merkitystä elämän suuressa henkisessä kamppailussa, vaan jonka pitää kadota, kuolla pois. Ihmisen pitää tulla siihen, että hän rakastaa totuutta totuuden takia ja hyvää hyvän takia. Ja voidakseen siihen tulla on ihmisen saatava unohtaa. Hän saa unohtaa menneen elämänsä, ja saa syntyä uuteen elämään, jossa hänen pitää elää uutena raikkaana olentona, jota eivät vanhat muistot paina. Ihminen astuu kuin uuteen seikkailuun, ja taas elämä kysyy: ”Rakastatko sinä hyvää sen itsensä takia, rakastatko kauneutta sen tähden, että se on totuus, rakastatko kauneutta siksi, että se on kauneutta?” Ainoastaan se, mikä ihmisen tunteissa on rakkautta, hyvään, rakkautta kaikkeen jaloon ja suureen, ainoastaan se saattaa pysyä. Jos ihminen rakastaa toista ihmistä, niin se ei saa olla semmoista, että ”minä rakastan häntä siksi, että hän on minulle niin hyvä, hän on minulle niin mieleinen, hän on sitä tai sitä”. Ihmisen ei pidä rakastaa toista ihmistä sen tähden, vaan hänen pitää rakastaa siksi, että hänessä elää rakkaus. Äidin rakkaus lapseensa on usein semmoinen. Vaikka lapsi olisi äitiään kohtaan minkälainen tahansa, ei äidin rakkaus muutu, ei se kylmene. Äiti ei kysy, minkätähden hänen pitää rakastaa. Hänen rakkaudellaan ei saata olla syytä, hän rakastaa sen tähden, että hänessä asuu rakkaus, hänessä elää rakkaus lapseen. Elämä on antanut hänelle lapsen, ja hänen rakkautensa pysyy. Vaikka lapsi kulkee ulkona maailmassa, ja vaikka lapsi olisi unohtanut äitinsä, niin äiti ei unohda. Hänen sydämensä palaa aina rakkaudesta lapseen ja hän vain odottaa, koska hänen lapsensa tulee takaisin kotiin. Missä tahansa lapsi kulkeekaan, niin äidin ajatukset seuraavat häntä: ”Voi, jospa palaisit kotiin!”

Jos ihminen osaa niin rakastaa, niin se rakkaus kestää. ”Mitä te siitä hyödytte, jos rakastatte niitä, jotka ovat teille mieleisiä, rakastakaa rakkauden itsensä takia!” Rakkaus on siis tunteista se, joka on unohduksen vastakohta. Muut tunteet ovat unohdusta, mutta rakkaustunne on muistia. Kun siis rakkaus pääsee valtaan tunteissa, niin poistuvat esteet muistin tieltä. Näin ovat viisaat aina opettaneet, näin opetti myös Jeesus Kristus. ”Eläkää niin kuin minä sanon, että teidän pitää elää. Kun niin teette ja tulette lapsiksi, niin saatte nähdä, että lapset kuuluvat taivasten valtakuntaa. Kun täytätte minun käskyni, niin lähestytte taivasten valtakuntaa, joka on rakkautta ja joka on muistia!”